

Artios Bijbelstudie

Age Romkes

Finale in Jeruzalem Johannes 13:1-20

INHOUD

Stille tijd	2
Finale liefde	2
De finale keuze	3
Het finale voorbeeld	4
Het finale teken	5
Kringstudie 7	6
Verkenning van de tekst	6
Context	6
Thematiek en structuur	6
Korte uitleg	6
Boodschap en actualiteit	7
Aanwijzingen voor de kringleider	7
Ijsbreker	7
Inleiding	7
Kringgesprek	8
Afsluiting	8
Werkvellen voor de kringstudie	8
Heer en knecht	9

Stille tijd

tussen kringstudie 6 en 7

1

1 Het was kort voor het pesachfeest. Jezus wist dat zijn tijd gekomen was en dat hij uit de wereld terug zou keren naar de Vader.

Hij had de mensen die hem in de wereld toebehoorden lief, en zijn liefde voor hen zou tot het uiterste gaan.

2 Jezus en zijn leerlingen hielden een maaltijd.

De duivel had intussen Judas, de zoon van Simon Iskariot, ertoe aangezet Jezus te verraden.

3 Jezus, die wist dat de Vader hem alle macht had gegeven, dat hij van God was gekomen en weer naar God terug zou gaan,

4 stond tijdens de maaltijd op. Hij legde zijn bovenkleed af, sloeg een linnen doek om 5 en goot water in een waskom.

Hij begon de voeten van zijn leerlingen te wassen en droogde ze af met de doek die hij omgeslagen had.

(Johannes 13:1-5)

Finale liefde

Hoe ver zou je gaan in je liefde voor je medemensen, of voor degenen van wie je houdt? Jezus was bereid tot het uiterste te gaan. Hij wist dat zijn leven hier op aarde bijna voorbij was. Het besluit om Hem te verraden was al gevallen. Hij zou teruggaan naar de Vader! Maar de weg terug liep via het kruis. Of was dat misschien niet nodig? De Vader had Hem toch alles gegeven? Kon Hij dan niet doen wat Hij wilde? Jezus koos ervoor om het belang van degenen die bij Hem hoorden bovenaan te zetten. Dat maakte Hij duidelijk door hen in een symbolische handeling te dienen als een slaaf. Want voeten wassen was slavenwerk. Daar viel geen eer aan te behalen.

a) Overweldigend

- Pas in vers 30 lezen we dat Judas, de verrader vertrekt. Jezus wist dat zijn verrader bij Hem aan tafel zat (vers 11, 18). Toch waste Hij ieders voeten. Hoe overweldigend is zijn liefde, hoe groot zijn bereidheid om te dienen!
- Sta in het gebed stil bij Jezus' liefde voor iedereen en dank Hem daarvoor.

b) Vrijwillig

- De woorden voor het afleggen en aandoen van de kleding die hier gebruikt worden, herinneren ons aan Jezus' uitspraak in 10:17v (vertaling NBG 1951): 'Hierom heeft Mij de Vader lief, omdat Ik mijn leven afleg om het weder te nemen. Niemand ontnemt het Mij, maar Ik leg het uit Mijzelf af. Ik heb macht het af te leggen en macht het weder te nemen; dit gebod heb Ik van mijn Vader ontvangen.' Het uit- en aantrekken van het bovenkleed symboliseert Jezus' dood en opstanding.
- Prijs God om zijn grote liefde, die zichtbaar wordt in Jezus' bereidheid om te dienen en zijn leven te geven voor de zijnen. Bid God om een hart dat open staat om zijn liefde te ontvangen.

c) Verheerlijking?

- Er lijkt geen eer aan te behalen, aan slavenwerk verrichten, aan verraden worden en moeten sterven. Toch zegt Jezus bij het vertrek van Judas: 'Nu is de Zoon des mensen verheerlijkt en God is in Hem verheerlijkt' (vers 31 NBG 1951). Waarin zit dan die verheerlijking? Denk daar eens over na.
- "Aan uw voeten Heer, is de hoogste plaats; daarom kniel ik neer bij U. Om bij U te zijn, is de grootste eer; daarom buig ik mij voor U." (Opwekking 462)

2

6 Toen hij bij Simon Petrus kwam, zei deze:
'U wilt toch niet mijn voeten wassen, Heer?' 7 Jezus antwoordde: 'Wat ik doe,
begrijp je nu nog niet, maar later zul je het wel begrijpen.'
8 'O nee, 'zei Petrus, 'mijn voeten zult u niet wassen, nooit!'
Maar toen Jezus zei: 'Als ik ze niet mag wassen, kun je niet bij mij horen',
9 antwoordde hij: 'Heer, dan niet alleen mijn voeten,
maar ook mijn handen en mijn hoofd!'
10 Hierop zei Jezus: 'Wie gebaad heeft hoeft alleen nog zijn voeten te wassen,
hij is al helemaal rein. Jullie zijn dus rein – maar niet allemaal.'
11 Hij wist namelijk wie hem zou verraden,
daarom zei hij dat ze niet allemaal rein waren.
(Johannes 13:6-11)

De finale keuze

'Ik red me wel', we flappen het er zomaar uit. Want dienen is moeilijk, maar je laten dienen is misschien nog wel lastiger. Dan moet je je trots opzij zetten en toegeven dat je hulp nodig hebt. Hoe zullen de discipelen zich gevoeld hebben toen Jezus hun voeten ging wassen?

Slechts over twee van hen lezen we iets. Beiden reageren negatief. Judas was in zijn hart al afgehaakt. Hij laat dat niet zo direct merken, maar wordt door de daad van Jezus ook niet op andere gedachten gebracht. Hij zet zijn verraad door. Hij vertrekt.

Verrassender is misschien dat ook Petrus fel tegen is. Jezus Die als een slaaf zijn voeten wast? Dat nooit! Hij denkt nog steeds dat het precies andersom is, dat hij bereid is om alles voor Jezus te doen (vers 37). Hij wil dienen, niet gediend worden. Maar als Jezus hem duidelijk maakt dat hij alleen zó bij Hem kan horen, geeft hij zijn verzet op. Nog even probeert hij controle te houden door aanvullende eisen op tafel te leggen: 'dan ook mijn handen en mijn hoofd!'. Maar Jezus gaat er niet op in.

Op nogal confronterende wijze stelt Jezus Petrus voor de keus: als je bij Mij wilt horen, moet je Mij mijn werk laten doen! Niet op jouw manier, maar op mijn manier.

a) Bezwaar?

- o Niet het openlijk protest is funest, maar de onuitgesproken afkeuring.
- o Spreek eerlijk voor God uit waar je misschien moeite mee hebt in het Evangelie van de verlossing door de dood van Jezus.

b) De Koning-Knecht

- o Het dienen van Jezus is wat anders dan op afroep beschikbaar zijn of leveren op bestelling. Hij weet Zelf het beste wat wij nodig hebben. Hij handelt uit liefde, niet uit onderworpenheid. Hij is niet gekomen om onze religieuze gevoelens te bevredigen of om onze idealen te verwezenlijken. Hij kwam om ons te redden en zo zijn Vader te verheerlijken.
- o "Onze Vader in de hemel, laat uw naam geheiligd worden, laat uw koninkrijk komen en uw wil gedaan worden op aarde zoals in de hemel. Want U weet wat het beste voor ons is."

c) Een leven van dienstbaarheid

- o Wie bij Jezus hoort is 'rein', hij staat vrij van zonde voor God. Maar daarbij hoort ook elkaar de 'voeten wassen', dat wil zeggen een leven van dienstbaarheid.¹
- o Aanvaard biddend de weg die Jezus wijst voor Hemzelf en voor ons.

¹ Over het verband tussen 'bij Jezus horen' en het leven van liefde dat daarbij past, schrijft Johannes ook veel in zijn eerste brief. Wie zich daar verder in wil verdiepen kan terecht bij de bijbelstudies over 1 Johannes op www.artios.nl.

3

- 12 Toen hij hun voeten gewassen had, deed hij zijn bovenkleed aan en ging weer naar zijn plaats. 'Begrijpen jullie wat ik gedaan heb?' vroeg hij.
- 13 'Jullie zeggen altijd "meester" en "Heer" tegen mij, en terecht, want dat ben ik ook.
- 14 Als ik, jullie Heer en jullie meester, je voeten gewassen heb, moet je ook elkaars voeten wassen. 15 Ik heb een voorbeeld gegeven; wat ik voor jullie heb gedaan, moeten jullie ook doen.
- 16 Waarachtig, ik verzeker jullie: een slaaf is niet meer dan zijn meester, en een afgezant niet meer dan wie hem zendt.
- 17 Je zult gelukkig zijn als je dit niet alleen begrijpt, maar er ook naar handelt.
(Johannes 13:12-17)

Het finale voorbeeld

Op het plein voor onze deur probeert een jongentje allerlei moeilijke kunstjes met een bal uit te halen. Waarschijnlijk probeert hij een beroemde voetballer na te doen, maar het lukt nog niet zo erg. Zijn wij, christenen, niet vaak net zo bezig? We proberen Jezus Christus na te doen, maar het lukt nog niet zo erg. Dan verwarren we navolgen met nadoen. Zeker, Jezus heeft ons in de voetwassing een voorbeeld ter navolging gegeven. Maar niet met de bedoeling dat we los van Hem hetzelfde zouden proberen. Jezus waste de voeten van zijn discipelen om zijn liefde te tonen en om hen deel te geven aan Hemzelf (vers 8). Alleen zó konden zij zijn voorbeeld volgen.

Als je probeert een pad door het oerwoud te hakken, zoals je iemand op tv hebt zien doen, dan is dat nadoen. Als je achter de man met het kapmes aanloopt, langs het pad dat hij heeft uitgehakt, dan is dat navolging.

We moeten ons eerst de voeten *laten* wassen door Jezus en ons steeds weer realiseren wat Hij allemaal voor ons gedaan heeft. Als zijn dienstbaarheid vat op ons krijgt, zullen we erdoor gevormd worden en ook elkaar gaan dienen. In Jezus Naam.

a) Voorganger

- Hoe ervaren je zelf het verschil tussen nadoen en navolgen? Wat betekent het voor jou om Jezus' voorbeeld na te volgen?
- Dank God dat Jezus ons is voorgegaan om mogelijk te maken wat wij zelf niet kunnen.

b) Niet de oren maar de voeten

- We zijn soms sneller om elkaar de oren te wassen dan de voeten.
- Bid om een geest van dienstbaarheid, om een verlangen om elkaar te helpen en te dienen, voor jezelf en je gemeente.

c) In zijn voetstappen

- Waar zie je het pad lopen dat Jezus voor ons heeft uitgehakt? Lees ook eens Efeziërs 2:10.
- Ga biddend op zoek naar de weg achter Jezus aan.

4

- 18 Ik doel niet op jullie allemaal: ik weet wie ik heb uitgekozen.
Wat in de Schrift staat zal in vervulling gaan:
"Hij die at van mijn brood heeft zich tegen mij gekeerd."
19 Ik zeg het jullie nu al, voor het gaat gebeuren;
wanneer het dan gebeurt, zullen jullie geloven dat ik het ben.
- 20 Ik verzeker jullie: wie iemand ontvangt die door mij gezonden is ontvangt mij,
en wie mij ontvangt ontvangt hem die mij gezonden heeft.'
(Johannes 13:18-20)

Het finale teken

“Heb je al met hem geërfd?” zeiden ze bij ons op het dorp wanneer er een wel heel rooskleurig beeld van iemand werd geschetst. Want als er echt iets op het spel staat, komt de ware aard naar boven. In de crisis bewijst zich de trouw en het verraad. Het optreden van de Here Jezus is in de crisis gekomen. Het definitieve besluit om Hem te doden is gevallen (11:53). De vraag is alleen nog hoe en wanneer het moet gebeuren. Dan komt de ware aard van Judas boven. Hij had als apostel met Jezus opgetrokken. Maar nu ontpopt hij zich als verrader. Maar ook de ware aard van Jezus blijkt. Hij had werkelijk ‘de mensen die hem in de wereld toebehoorden lief, en zijn liefde voor hen zou tot het uiterste gaan’ (13:1). Hij ging de weg tot het bittere eind. Toen de Joden Jezus vroegen om een teken, zei Hij: “Breek deze tempel maar af, en ik zal hem in drie dagen weer opbouwen.” (Johannes 2:19) Daarmee doelde Hij op de tempel van zijn lichaam, zegt de evangelist (2:21). Dat staat nu te gebeuren. Zijn lichaam zal worden ‘afgebroken’ aan het kruis en Hij zal het weer ‘opbouwen’ door op te staan uit de doden. Zo maakt Hij zijn woorden waar. Kruis en opstanding zijn het ultieme teken dat Jezus werkelijk is Wie Hij beweerde te zijn.

a) ‘Ik weet’

- Wie denkt dat de Here Jezus getroffen werd door een onvoorzien noodlot, heeft het mis. Het Evangelie vertelt niet over een goedwillende rabbi die onbedoeld met de leiders in conflict komt en dan op tragische wijze door één van zijn eigen leerlingen verraden wordt. Het gaat over de Zoon van God die wel weet wie Hij heeft uitgekozen, Die Zelf zijn eigen verraad en gevangenneming regisseert (18:4-9). Want de Schriften moeten vervuld worden. Wat hier gebeurt is geen historische vergissing, maar uitvoering van het plan van God.
- “O diepte van rijkdom, van wijsheid en van kennis Gods, hoe ondoordringelijk zijn zijn beschikkingen en hoe onnaspeurlijk zijn wegen! Want: wie heeft de zin des Heren gekend? Of wie is Hem tot raadsman geweest? Of wie heeft Hem eerst iets gegeven, waarvoor hij vergoeding ontvangen moet? Want uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen: Hem zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid! Amen.” (Romeinen 11:33-36, vertaling NBG 1951)

b) ‘Ik ben’

- Dat we hier met God Zelf te maken hebben, blijkt ook uit Jezus’ woorden: “wanneer het dan gebeurt, zullen jullie geloven dat ik het ben” (vers 19). Letterlijk staat er met nadruk: “jullie zullen geloven dat **Ík** ben.” Jezus past hier de Naam van God (Exodus 3:14) op Zichzelf toe!
- “Want al zijn er zogenaamde goden, hetzij in de hemel, hetzij op de aarde - en werkelijk zijn er goden in menigte en heren in menigte - voor ons nochtans is er maar één God, de Vader, uit wie alle dingen zijn en tot wie wij zijn, en één Here, Jezus Christus, door wie alle dingen zijn, en wij door Hem.” (1 Korintiërs 8:5-6)

c) ‘Ik zend’

- Zoals Hij Zelf door de Vader gezonden is, zo zendt Jezus zijn apostelen de wereld in. En uiteindelijk ons allemaal. Christenen zijn mensen met een missie.
- Bid om een duidelijk beeld van je missie, en om bereidheid en toerusting door de Heilige Geest om die missie te volbrengen. Dank God dat Hij ons wil inschakelen bij zijn grote plan.

Verkenning van de tekst

Context

Zie de uitleg bij vers 1.

Thematiek en structuur

In dit gedeelte gaat het om twee samenhangende thema's: het gaat om Jezus, Die duidelijk maakt dat Hij gekomen is om te dienen; en om zijn leerlingen die Hem hierin horen na te volgen. Je laten dienen door Jezus, en zelf dienen in het voetspoor van Jezus. Daar draait het om.

Het dienen van Jezus komt het scherpst naar voren in zijn bereidheid om voor ons te sterven. Want "de Mensenzoon is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en zijn leven te geven als losgeld voor velen" (Marcus 10:45).

Het gedeelte is niet gemakkelijk in te delen. Toelichting door de evangelieschrijver, verslag van de handeling, een gesprek met Petrus en woorden van de Here Jezus gaan in elkaar over. Om toch een lijn aan te geven:

- 1-3 Plechtige inleiding op de lijdensgeschiedenis in het algemeen en de voetwassing in het bijzonder
- 4-5 Symbolische handeling van de voetwassing
- 6-10 Gesprek met Petrus, uitlopend op de uitspraak van Jezus: "Jullie zijn dus rein – maar niet allemaal."
- 11 Toelichting door de evangelist: Jezus wist wie Hem verraden zou
- 12-17 Oproep tot navolging
- 18 Jezus wist wie Hem verraden zou
- 19-20 Plechtige slotwoorden:
 - door de lijdensgeschiedenis zullen de leerlingen geloven dat Jezus 'Ik ben' is
 - de zending van de Zoon door de Vader wordt voortgezet in de leerlingen

Korte uitleg

- 1.** Het eerste vers is de inleiding op de hele lijdensgeschiedenis. Zo worden de gesprekken bij het laatste Avondmaal (hoofdstuk 13-17) en dus ook de voetwassing gezet in het teken van Jezus' terugkeer naar de Vader, via het kruis van Golgotha. 'Liefde tot het einde' duidt zowel op de tijd (ook nu Jezus teruggaat naar zijn Vader, denkt Hij niet in de eerste plaats aan Zichzelf, maar handelt Hij uit liefde tot de zijnen) als op de intensiteit (Hij was bereid om tot het uiterste te gaan en zijn leven voor hen te geven). Jezus zou doorgaan tot het doel bereikt was.
- 2v.** Vers 2 en 3 vormen de inleiding bij het verhaal van de voetwassing. Ze laten zien dat Jezus van het begin aan precies wist wat er allemaal gebeuren zou (gebeuren moest) en dat Hij deze weg welbewust en uit vrije wil gegaan is. Vergelijk 18:4.
- 4v.** Als men ergens ging eten, baadde men eerst thuis. Bij aankomst op het eetadres werden de voeten van de gasten gewassen. Die waren door de reis weer vuil geworden. Het wassen van de voeten werd beschouwd als slavenwerk.
- 6v.** Petrus wil er in eerste instantie niets van weten. Het is strijdig met zijn gevoel voor verhoudingen. De betekenis ervan ontgaat hem. Die is alleen vanuit het kruis te vatten. Zo ver was Petrus nog niet.
- 8v.** 'Deel hebben aan' Jezus wil zeggen bij Hem horen en daarom ook mogen delen in zijn verheerlijking. Wie bij Jezus wil horen, moet zijn dienst aanvaarden. Als dat op het spel staat, wil Petrus zich wel helemaal laten wassen!

- 10.** Een vers dat niet zo gemakkelijk uit te leggen is. Vaak betreft men het wassen van de voeten op de dagelijkse vergeving die nodig is, ook al is iemand al gered (geheel rein). Maar in Jezus' eigen uitleg in vers 12-17 gaat het daar niet over. Daar gaat het over de Heer die dient en in dit voorbeeld nagevolgd wil worden. Beter is het om het daar bij te houden. De discipelen zijn gered door (het geloof in) het Evangelie van Jezus Christus. Vergelijk 15:3 'Gij zijt nu rein om het woord, dat Ik tot u gesproken heb; blijft in Mij, gelijk Ik in u.' Maar daarbij hoort een leven van dienstbaarheid (voeten wassen), in navolging van Jezus.
- 12v.** Jezus heeft dit gedaan *als* hun Meester en Here. Niet als een ondergeschikte. Zo verbindt Hij leidinggeven en dienen aan elkaar (vergelijk bijvoorbeeld Matteüs 20:20-28 en Lucas 22:25-27). Leidinggeven is niet de baas spelen en dienen is niet hetzelfde als gehoorzamen. Beide is: uit liefde doen wat goed is voor de ander.
- 14v.** Wij moeten dienen *gelijk* Jezus. Het woord dat hier in het Grieks gebruikt wordt, geeft niet alleen de overeenkomst aan ('zoals'), het geeft ook aan dat het tweede de grond is voor het eerste ('omdat' of 'vanwege').
- 16v.** Een plechtige verzekering ('voorwaar, voorwaar', letterlijk 'amen, amen') en een zaligspreking ('zalig zijt gij, als gij het doet') tot slot, om te onderstrepen dat het niet bij mooie woorden mag blijven steken. Vergelijk Matteüs 7:24-27.
- 18** Zie onderdeel a) bij dag 4.
- 19** Zie onderdeel b) bij dag 4.
- 20** Zie onderdeel c) bij dag 4.

Boodschap en actualiteit

Voor de dubbele boodschap van dit gedeelte: zie Thematiek en structuur.

Dat Jezus gekomen is om te dienen en zijn leven te geven als losgeld, is voortdurend in discussie. Veel mensen hebben moeite met het idee van 'verzoening door voldoening'. Mensen zoeken in deze tijd eerder zelfverwerkelijking dan vergeving van zonden. Ook bij christenen kan te snel de aandacht verschuiven van wat Jezus voor ons wil doen naar wat wij voor Jezus willen doen, of naar wat wij voor anderen willen doen in Zijn naam. Maar we moeten ons eerst laten dienen om op onze beurt te kunnen dienen. We kunnen niet doorgeven wat we niet eerst ontvangen hebben.

Toch is het ook goed om ons af te vragen hoe diep ons verlangen om te dienen is. Gaat het ons werkelijk om het dienen van de ander, of om het goede gevoel dat je er aan over houdt? Dienen we de ander omdat we hem gunnen wat hij nodig heeft, of om te laten zien wat we te bieden hebben. Al hoeft het een het ander gelukkig niet uit te sluiten!

Aanwijzingen voor de kringleider

IJsbreker

Lees het citaat van Luther voor (zie werkvel) en laat de kringleden daar even over nadenken.

Inleiding

In het citaat van Luther worden paradoxale (schijnbaar tegenstrijdige) uitspraken gedaan over een christen en over Christus. Vraag de kringleden er tijdens de bespreking op te letten hoe dit citaat betrekking heeft op het bijbelgedeelte dat besproken wordt. Dit kan op het werkvel worden ingevuld.

Wijs er bij het begin van de kringstudie ook op dat het openbaar optreden van de Here Jezus afgesloten is. Bij hoofdstuk 13 begint een nieuw gedeelte. De hoofdstukken 13-17 gaan over de laatste avond van Jezus met zijn apostelen. Daarna volgt de geschiedenis van lijden en opstanding.

De lijdensgeschiedenis wordt aan het begin van hoofdstuk 13 al geïntroduceerd.

Kringgesprek

Tijdens het kringgesprek moet de dubbele boodschap van dit gedeelte (zie Thematiek en structuur) goed naar voren komen. De volgende vragen kunnen hierbij helpen:

Luisteren naar de tekst (observatie en auteursbedoeling)

1. Hoe keek Jezus volgens Johannes tegen zijn komende dood aan?
2. Wat zullen de discipelen ervaren hebben toen de Here Jezus hun voeten ging wassen? Wat lees je hierover?
3. Waarom waste Jezus de voeten van zijn discipelen? Wat wilde Hij duidelijk maken?
4. Wat leer je uit dit gedeelte over wat Jezus navolgen inhoudt?

Luisteren en horen (betekenis voor nu en toepassing)

5. Jezus is een Heer die dient. Wat betekent dat voor jou?
6. In hoeverre herken je jezelf in Petrus? Wat leer je daarvan?
7. Hoe kunnen we Jezus navolgen, in plaats van nadoen?
8. Geef concrete voorbeelden hoe we elkaars 'voeten' kunnen 'wassen'.
9. Hoe ga je om met de kloof die er vaak is tussen 'weten' en 'doen'?

Afsluiting

Vraag welke verbanden men ontdekt heeft met het citaat van Luther. Op het werkvel kan in alle vier velden iets worden ingevuld, bijvoorbeeld als volgt:

	<i>een vrij heer over alle dingen en niemands onderdaan</i>	<i>een dienstbare knecht van alle dingen en ieders onderdaan</i>
<i>Een christen</i>	We mogen de wereld ingaan met de volmacht van God (vers 20)	We worden opgeroepen om te dienen (vers 12-17)
<i>Christus</i>	Jezus is 'Meester' en 'Heer' (vers 13)	Jezus is bereid om te dienen en zelfs om zijn leven voor anderen te geven

Als er nog tijd is, kan er nog even ingegaan worden op het citaat van P.D. James. Hierin komt naar voren dat we soms goed willen doen omdat het goed voelt, maar dat we dan niet echt willen dienen. Praat hier eens met elkaar over. Laat iedereen een variatie maken op deze uitspraak, die niet gaat over 'gastheer zijn' en 'de last van gasten', maar over 'christen zijn' en 'dienen'. Lees deze variaties aan elkaar voor.

Werkvellen voor de kringstudie

Het werkvel speelt vooral een rol bij het begin en het eind van de kringstudie. Tijdens het kringgesprek kunnen de kringleden de tabel invullen.

Heer en knecht

*'Een christen is een vrij heer over alle dingen en niemands onderdaan;
een christen is een dienstbare knecht van alle dingen en ieders onderdaan.*

Hoewel deze stellingen tegenstrijdig lijken, zullen zij toch voor ons doel zeer geschikt zijn, wanneer eenmaal ontdekt is dat zij met elkaar overeenstemmen. Want zij zijn beide van Paulus, die in 1 Korintiërs 9 zegt: "Hoewel ik vrij ben, heb ik mij ieders knecht gemaakt", en in Romeinen 13: "Zijt niemand iets schuldig dan elkaar lief te hebben". En de liefde is naar haar aard dienstbaar en onderworpen aan datgene wat men bemint. Zo is ook Christus, hoewel Hij aller Heer was, geboren uit een vrouw, geboren onder de wet, tegelijk een vrij man en een knecht, tegelijk in de gestalte Gods en in die van een dienstknecht.

Maarten Luther, *De vrijheid van een christen* [vertaald, enz. door Christa Boerke], p.74v.

	<i>een vrij heer over alle dingen en niemands onderdaan</i>	<i>een dienstbare knecht van alle dingen en ieders onderdaan</i>
<i>Een christen</i>		
<i>Christus</i>		

Maar in werkelijkheid verlangde hij naar de bevrediging die gastvrijheid gaf
zonder de last van gasten.

P.D.James, *Tehuis met vele vrienden*, Amsterdam 1993⁶.

Eigen variatie:
